

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2000 vp

Hallituksen esitys maakaasumarkkinalaiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä marraskuuta 1999 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen maakaasumarkkinalaiksi (HE 134/1999 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 4/2000 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- teollisuusneuvos Arto Lepistö ja ylitarkastaja Mauri Valtonen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- johtaja Rauni Hagman, Kilpailuvirasto

- johtava lakimies Arto Rajala, Sähkömarkkinakeskus
- johtaja Tapio Harra, Fortum Oil and Gas Oy
- toimitusjohtaja Antero Jännes, Gasum Oy
- energiajohtaja Timo Koivuniemi, Stora Enso Oy
- Vuosaaren voimalaitosten päällikkö Ari Laine, Helsingin Energia
- toimitusjohtaja Arvo Suutari, Suutarin Puutarha Oy
- tuotantopäällikkö Olavi Toiva, Tampereen Sähkölaitos
- toimitusjohtaja Jarmo Nupponen, Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto ry
- varatoimitusjohtaja Harry Viheriävaara, Energia-alan Keskusliitto ry
- toimitusjohtaja Hannu Kauppinen, Maakaasuyhdistys ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Ehdotetun maakaasumarkkinalain tarkoituksena on varmistaa edellytykset tehokkaasti toimiville maakaasumarkkinoille siten, että kohtuuhintaisen ja riittävän hyvälaatuisen maakaasun saanti voidaan turvata. Ensi vaiheessa kilpailulle avataan maakaasun jälkimarkkinat. Tarkoituksena on, että maakaasumarkkinoilla toimijat valmistautuvat siirtymäkauden jälkeen kilpailulle kokonaan avattaville maakaasumarkkinoille.

Lailla pannaan täytäntöön maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä an-

nettu direktiivi. Suomi on saanut eräitä väliaikaisia poikkeuksia direktiivin säännöksistä siihen saakka, kun Suomen kaasuverkko on kytketty jonkin toisen EU:n jäsenvaltion yhteen liitettyyn kaasuverkkoon tai kun Suomella on useampi kuin yksi kaasuntoimittaja.

Lakiehdotuksen mukaan maakaasuverkon haltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä siirtopalveluja jälkimarkkinoilla toimiville kaasun käyttäjille ja vähittäismyyjille. Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa yleis-

set myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Maakaasualan yrityksen on eriytettävä maakaasuverkko- sekä maakaasun myynti- ja varastointitoiminnot toisistaan sekä maakaasualaan kuulumattomista liiketoiminnoista.

Maakaasuverkkotoimintaa saa harjoittaa vain maakaasumarkkinaviranomaisen antamalla luvalla. Kaasun myyntiin ei tarvita lupaa. Maakaasun myyjällä on velvollisuus toimittaa kaasua kohtuulliseen hintaan asiakkaalle, jolla ei ole mahdollisuutta kilpailuttaa hankintaa. Myyjän tulee pitää saatavilla myyntiehdot ja -hinnat sekä

niiden määräytymisperusteet. Laissa säädetään tarkemmin maakaasumarkkinoilla toimivien velvollisuuksista.

Lupajärjestelmän tarkoituksena on antaa viranomaisille keinot valvoa ja säännellä monopoliluonteista verkkotoimintaa.

Maakaasumarkkinaviranomaisena toimii Energiamarkkinavirasto, joka antaa maakaasuverkkoluvan ja valvoo maakaasumarkkinoita koskevien säännösten noudattamista. Kauppa- ja teollisuusministeriö myöntää hankeluvan maan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotus hyväksytään perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyin muutoksin.

Lakia sovelletaan maakaasun, mukaan lukien nesteytetty maakaasu, maahantuontiin, vientiin, siirtoon, jakeluun, myyntiin ja varastointiin. Lakia ei sovelleta kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen maakaasun jakeluun.

Maakaasuverkon haltijalla on velvollisuus kohtuullista korvausta vastaan myydä kaasun siirtopalveluja asiakkaille. Siirtovelvollisuuden edellytyksenä on, että asiakkaat kuluttavat tai hankkivat jälleenmyyntiin vähintään viisi miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Esitystä voidaan pitää maakaasumarkkinoiden toimivan kilpailun lisäämisen kannalta perusteltuna ja tarpeellisena. Laissa määritellään toiminnan puitteet avoimia maakaasumarkkinoita varten. Arvion mukaan alkuvaiheessa maakaasun jälkimarkkinoille avautuu noin 2000 miljoonan markan kaasukaupasta pari prosenttia, enimmillään 30—70 miljoonaa markkaa. Suurin merkitys on siirtoverkon avaamisella kaasun jälkimarkkinoille.

Lain mukaan maakaasun siirtovelvoite ja pääsy jälkimarkkinoille koskee vain sitä kaasua, jonka hankintaa koskeva sopimus on tehty maakaasumarkkinalain voimaantulon jälkeen. Siir-

tovelvollisuutta sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehdyllä hankintasopimuksella ostettuun maakaasuun, jos sopimuksen ehdot muutetaan vastaamaan lain säännöksiä lain voimaantulon jälkeen. Kantaa voidaan pitää perusteltuna oikeudellisten ongelmien välttämiseksi ja tärkeänä jälkimarkkinoilla toimijoiden yhdenvertaisuuden kannalta.

Yksityiskohtaiset perustelut

Talousvaliokunta on tehnyt lakiin perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyistä valtiosääntöoikeudellisista huomautuksista aiheutuneet muutokset sekä lähinnä asetuksenantovaltuuksiin liittyviä teknisluonteisia täsmennyksiä, jotka johtuvat uudesta perustuslaista. Muutokset perustellaan perustuslakivaliokunnan lausunnossa.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen 7 luvun 2 §:n ensimmäinen kappale (s. 37) ei vastaa lakitekstiä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

Valiokunnan muutosehdotukset

Maakaasumarkkinalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

(Kuten HE)

2 §

(1 mom. kuten HE)

Tämän lain 2, 5 ja 6 luvun säännöksiä ei sovelleta puolustushallinnon maakaasuverkkoihin.

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1—5 kohdat kuten HE)

6) maakaasuverkkotoiminnalla liiketoimintaa, jossa toiminnanharjoittaja (verkonhaltija) vastiketta vastaan harjoittaa maakaasun siirto-toimintaa maakaasun siirto- tai jakeluverkossa sekä tuottaa ja tarjoaa muita tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä verkonhaltijan tehtäväksi säädettyjä maakaasun siirto- tai jakeluverkkoon perustuvia palveluja niitä tarvitseville;

(7 kohta kuten HE)

8) kuluttajalla kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua kuluttajaa.

2 luku

Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet

1—3 §

(Kuten HE)

4 §

Maakaasumarkkinaviranomainen voi myöntää verkonhaltijalle tapauskohtaisesti tilapäisen

luvan kieltäytyä siirtopalvelun tarjoamisesta (poikkeuslupa), jos verkonhaltija katsoo joutuvansa vakaviin taloudellisiin tai rahoituksellisiin vaikeuksiin maakaasun pitkäaikaiseen hankintasopimukseen liittyvän ota tai maksa -sitoumuksen vuoksi. Poikkeuslupaa on haettava ennen kieltäytymistä siirtopalvelun tarjoamisesta. Poikkeusluvan hakemista koskevasta menettelystä (poikkeuslupamenettely) ja siihen liittyvistä määräajoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Harkitessaan poikkeusluvan myöntämistä maakaasumarkkinaviranomaisen tulee ottaa erityisesti huomioon seuraavat näkökohdat ja perusteet:

1) yleinen tavoite toteuttaa kilpailulliset maakaasumarkkinat, poikkeuksen myöntämisen vaikutukset maakaasumarkkinadirektiivin (98/30/EY) asianmukaiseen soveltamiseen maakaasumarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta sekä markkinoiden kilpailutilanne;

2) maakaasualan yritysten ja maakaasumarkkinalain 2 luvun 3 §:ssä määriteltujen asiakkaiden taloudellisten ja rahoituksellisten vaikeuksien vakavuus;

3) ota tai maksa -sopimusten allekirjoitusajankohdat ja ehdot, mukaan lukien se, missä määrin niissä on otettu huomioon markkinoilla tapahtuvat muutokset sekä missä määrin ota tai maksa -sopimuksen hyväksyneen yrityksen voidaan kohtuudella olettaa voineen arvioida, että seurauksena saattaisi olla vakavia vaikeuksia;

4) toimenpiteet, joihin ongelman ratkaisemiseksi on ryhdytty; sekä

5) verkon yhteenliittymisen aste muiden verkkojen kanssa ja näiden verkkojen yhteentoimivuus sekä tarpeet varmistaa maakaasun toimintusvarmuus sekä täyttää julkisen palvelun velvoitteet. Vakavia vaikeuksia ei verkonhaltijalla

kuitenkaan katsota olevan silloin, kun maakaasun myynti ei laske alle ota tai maksa -hankintasopimuksen mukaisen vähimmäiskäyttömäärän tai kun kyseistä ota tai maksa -sopimusta voidaan mukauttaa tai kun verkonhaltija pystyy löytämään vaihtoehtoisia myyntikanavia.

5—8 §
(Kuten HE)

9 §
(1—3 mom. kuten HE)
Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta.

3 luku

Järjestelmävelvoitteet ja maakaasukauppojen selvitys

1 §
(1 mom. kuten HE)
Järjestelmävastuussa oleva siirtoverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja maakaasun siirtojärjestelmän käyttämiselle. *Näitä ehtoja voidaan soveltaa sen jälkeen, kun maakaasumarkkinaviranomainen on hyväksynyt ja vahvistanut päätöksellään ehdot. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomaisen toisin määrää.*

Järjestelmävastuuseen määrätyn siirtoverkonhaltijan tulee julkaista sekä ilmoittaa maakaasumarkkinaviranomaiselle järjestelmävastuuseen liittyvien palvelujensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet (poist.).

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteutustavasta ja sisällöstä.

2 §
Verkonhaltija on velvollinen huolehtimaan maakaasun mittauksesta ja maakaasukauppojen selvityksestä (poist.).

Maakaasukauppojen selvityksen tulee perustua kaukoluennalla tapahtuvaan maakaasun mittaukseen sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin (poist.). *Maakaasukauppojen mittauksesta, selvityksestä ja toimituksia koskevista ilmoituksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.*

Maakaasumarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä maakaasukauppojen selvityksen edellyttämiä maakaasun käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita vastaavia tietoja. *Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä annettavista tiedoista ja tiedonvaihdoissa noudatettavasta menettelystä.*

3 §
(1 mom. kuten HE)

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa asetuksella tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä.

4 luku

Maakaasun myynti ja maakaasun käyttäjän asema

1—5 §
(Kuten HE)

6 §
Kuluttajasuojasta maakaasun markkinoinnissa on voimassa, mitä *sähkömarkkinalain* (386/1995) 27 a—27 f §:ssä säädetään vakiokorvauksesta, vahingonkorvauksesta viivästyksen vuoksi, virheestä, hinnanalennuksesta, vahingonkorvauksesta virheen vuoksi ja vastuutahoista.

5 luku

Toimintojen eriyttäminen

1—5 §
(Kuten HE)

6 §

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan säätää siitä, miten toimintojen eriyttäminen toteutetaan sekä miten eriytettävien toimintojen tuloslaskelmat ja taseet laaditaan ja mitä niiden lisätietoina annetaan sekä miten nämä tiedot julkaistaan.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

6 luku

Luvat ja ilmoitukset

1 §

(Kuten HE)

2 §

Lupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia maakaasuverkkotoiminnasta maakaasumarkkinoita koskevan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Luvan hakijan tulee täyttää seuraavat *edellytykset*:

(1—4 kohdat kuten HE)

(2 ja 3 mom. kuten HE)

3 §

Maakaasumarkkinaviranomainen voi peruuttaa maakaasuverkkoluvan, jos

(1 kohta kuten HE)

2) luvan haltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä (*poist.*); tai

(3 kohta kuten HE)

4 ja 5 §

(Kuten HE)

6 §

Maan rajan ylittävää siirtoputkea koskevassa hankelupahakemuksessa on esitettävä *valtioneuvoston* asetuksella säädettävät tiedot ja selvitykset.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

7 §

(Kuten HE)

7 luku

Ohjaus ja valvonta

1—6 §

(Kuten HE)

8 luku

Vahingonkorvaus ja rangaistukset

1—3 §

(Kuten HE)

9 luku

Erinäiset säännökset

1—6 §

(Kuten HE)

7 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan *valtioneuvoston* asetuksella.

10 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

1 §

Edellä 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun siirtovelvollisuuden voimaantuloajankohdasta säädetään (*poist.*) *valtioneuvoston* asetuksella. Siirtovelvollisuutta sovelletaan 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun asiakkaan tukkumyyjän kanssa tämän lain voimaantulon jälkeen tekemään hankintasopimukseen perustuviin maakaasun toimituseriin. Siirtovelvollisuutta sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehdyllä hankintasopimuksella ostettuun maakaasuun, jos maakaasun hinnoittelusta tai hankintasopimuksen mukauttamisesta vastaamaan tämän lain säännöksiä sovitaan tämän lain voimaantulon jälkeen.

2 §

Edellä 2 luvun 9 §:ssä tarkoitetun hinnoitteluperiaatteen (pistehinnoittelu) ja 5 luvun 1 §:ssä tarkoitetun toimintojen eriyttämisen voimaantuloajankohdasta säädetään (*poist.*) valtioneuvoston asetuksella.

Maakaasumarkkinaviranomainen voi *hakemuksesta yksittäistapauksessa myöntää enin-*

tään yhden vuoden lisämääräajan toimintojen eriyttämistä koskevien vaatimusten täyttämiseksi, jos tämä harkitaan hakijan kannalta kohtuulliseksi.

3 §

(Kuten HE)

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Leena Luhtanen /sd
vpj. Mauri Salo /kesk
jäs. Jouni Backman /sd
Klaus Hellberg /sd
Susanna Huovinen /sd
Mikko Immonen /vas
Reijo Kallio /sd
Marja-Leena Kemppainen /skl

Kalervo Kummola /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Jari Leppä /kesk
Kirsi Piha /kok
Antti Rantakangas /kesk
Juhani Sjöblom /kok
vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.